

NAPLÓ

- 132 Molnár Luca
Recenzió az „Aki kurvának áll” című könyvről
- 140 Szilárd István, Katz Zoltán
Egy akadémiai kezdeményezés,
a RomaHealthNetwork útja

Molnár Luca

Recenzió az „Aki kurvának áll” című könyvről

*Papp Réka Kinga – Aki kurvának áll
Budapest, Kossuth Kiadó, 2017, 208 oldal*

Ahány ember, annyiféle vélemény. Nincs ez másként a szexipar, a pornó vagy éppen a prostitúció megítélésével sem. Mindehhez legtöbbször kapcsolódik egy erős tabusító, kriminalizáló mechanizmus, miközben adott esetben az elemi információk teljesen hiányoznak. Azt például valószínűleg kevesen tudják, hogy a szexmunka Magyarországon 1999 óta legális, ugyanis az üzletszerű kéjelgést, mint bűncselekményi tényállást 1993-ban hatályon kívül helyezték. Így napjainkban az 1999. évi LXXV. törvény¹ és a 2012. évi II. törvény² által meghatározott szabályok betartásával, a prostitúció lényegében bárhol legálisan végezhető tevékenység, amennyiben azt nem korlátozza a helyileg illetékes önkormányzat. Az irányadó törvények értelmében ugyanis az 50.000 lélekszámnál nagyobb településen és a prostitúció tömeges megjelenése esetén az önkormányzat köteles türelmi zónát kijelölni. A törvényben megjelölt védett övezeten kívüli közterület-részekben a szexmunkások legálisan ajánlkozhatnak fel. Ezek közintézményektől (300 méterre), és főútvonalaktól (50 méterre) távol eső területek, melyek nagyrészt ipari, mezőgazdasági és kertvárosi övezetek mellékutcaiban találhatóak.

Ezeket a paramétereket kell szem előtt tartania annak a kb. 10 000 szexmunkásnak – a Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesületének (SZEXE) felmérései³ alapján – akik ma Magyarországon a szexből élnek. Valamint annak a 6 szereplőnek is, akiknek a története, tapasztalatai alapján Papp Réka Kinga írásában igyekszik a lehető legprecízebben megalkotni a mai magyar szexmunkás profilt, noha mindenki más okból és más háttérrel hozza meg a döntését. A szerző rajtuk keresztül érzékelteti, hogy a munkájuk miatt megbélyegzett, megaláztatást átélt emberek életútjai és döntései mennyire összetettek. Az olvasó megismerheti a reflektorfénybe kerülő szereplők mindennapi és nem mindennapi küzdelmeit: a roma prostituáltat, akit párja beszélt rá, és azóta hol a rendőrök kényének, hol pedig a konkurencia fenyegetéseinek van kitéve, pedig csak dolgozni szeretne. Az egyetemi tanulmányait folytató fiatal nőt, aki eszkort szolgáltatást nyújt és így egészíti ki jövedelmét, a webkamera-modellt, aki se nőnek, se férfinak nem tartja magát.

A szerző kisebbségpolitikai szakértő

1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- <http://szexmunka.hu/mire-va-a-szexmunkasoknak-szuksege-hogy-jobban-befolyasolhasak-a-munkakorulmenyeiket/>

Papp Réka Kinga újságíró, műsorvezető és komikus. Írásaiban, rövidfilmjeiben és rádióműsorában már több éve foglalkozik kirekesztett és rejtőzködő társadalmi csoportokkal. Legfőbb témái a prostitúció és a szexmunka, a nők helyzete a társadalomban; a szülés az egészségügyben, az emberi jogok, a szegénység, az érdekképviselet és a szociálpolitika.

Könyvében arra vállalkozik, hogy rendszerezetten, de olykor kritikusán tárja az olvasó elé, amit tudni érdemes a szexmunkából élők helyzetéről, jogi háttéréről, a legnagyobb hazai érdekvédelmi szervezet szerepéről (SZEXE) és az érintett személyek egyéni lehetőségéről. Határozott és őszinte hangvételű írás, melyben az interjúalanyok egyéni életútja, mindennapjai szembesíti az olvasót a szexmunkások közhelye-

ken, megbélyegzésen és szaftos vicceken túlmutató világával. A naprakész adatokon, fogalmi definíciókon és nemzetközi kitekintésen túl, Papp bemutatja a SZEXE immár 18 éve alulról szerveződő kezdeményezéseit, projektjeit, a politikai döntéshozás szexmunkával kapcsolatos válaszait vagy éppen hallgatását, valamint kitér az egészségügy és a rendőrség szerepére is – a szereplők egyediségével és emberségével a fókuszban.

A könyv címe egy szólás-mondás⁴ első része, mely egyrészt utal a könyv tartalmára, másrészt pedig a szexet árulókat figyelmezteti döntésük következményeire, mely szemlélet egyébként erősen jellemző a közbeszédben is, összefügg az áldozathibáztatás narratívájával. Papp azt a hazai helyzetet kívánja körüljárni, amely egyfelől azzal a realitással áll szemben, hogy a szexmunkával vagy prostitúcióval kapcsolatos ellenérzés messze nem csak a személyről szól, hanem sokkal inkább a háttérben lappangó társadalmi megítélésről, tabusításról mely visszahat magára a rendszerre. A szex árulásával és vásárlásával kapcsolatos szabályozási dilemmák körüli közhangulatra is ráirányítja az olvasó figyelmét, ugyanis a hazai szexmunkások helyzete és ügyeik kezelése szemmel látható indikátora annak, hogy 1999 óta még ma sem tudunk igazán mit kezdeni a szexre épült szolgáltatásokkal, legfőképpen pedig a szexmunkásokat nem tudjuk „hova tenni.”

Papp Réka Kinga riportkönyvében hat érintett szólal meg⁵, akik mindannyian így vagy úgy, de a szexbizniszben dolgoznak itthon. Ezen kívül, és az erős társadalmi stigmán kívül minden másban eltérnek: társadalmi háttérükben, a munkakörülményeikben, tanulmányi előmenetelükben és személyiségükben is. Az olvasó találkozhat egy

4 „Aki kurvának áll, ne csodálkozzon, ha megbasszák!”

5 nem eredeti nevükön szerepelnek

kelet-magyarországi meleg sráccal, egy ex-webkameramodell revütáncossal, egy néhai milliomosként élő anyával, egy lakásán vállalkozóként dolgozó lánnyal, egy utcai szexmunkás roma anyával, és egy külföldiekre specializálódott eskort lánnyal is. A szexmunkát választók profilja elég változatos, nem lehet egyszerűen sztenderdizálni. Rögtön az elején tisztázásra kerül az is, hogy terminológiailag a szexmunkás szó használatos a szereplőkkel kapcsolatban, mert ők saját döntésükből – ami belső kényszer is lehet – választották ezt a kereseti formát. A prostituált kifejezést pedig a szakirodalom azokkal kapcsolatban említi, akiket stricik vagy családtagok kényszerítenek, és általában elmondható róluk, hogy bántalmazzák, kizsákmányolják, esetenként pedig fogva is tartják őket. Bevezetőjében a szerző nyilvánvalóvá teszi, hogy a szexmunka is munka, hiszen jogszabály rendelkezik feltételeiről, és akik ebből élnek, vállalkozóként adóznak utána. A szereplők mégis sokszor találkoznak azzal a megjegyzéssel, hogy ez nem „igazi” vagy „rendes” munka, és ugyebár „aki kurvának áll...” Az interjúalanyok történeteiből kristálytisztán látható az is, hogy a stigmatizáció miatt a munkaerőpiaci esélyek romlanak, az egészségügyi ellátás módja sok esetben betegjogokat sért, a pénzbírásgok sokkal könnyebben megtalálják őket, a társkeresés pedig emellett a munka mellett szintén nehezített pálya. A különböző, de személyes élettörténet-töredékek által kaphatunk komplexebb képet, egy ma Magyarországon boldogulni vágyó, szexmunkából élő ember társadalomban betöltött státuszairól, választásairól.

Az első interjúalany egyszerre több szerepben is van: édesanya, özvegy és szexmunkás. Az ő életútján keresztül testközelből láthatja az olvasó, hogy egy család stabil, egzisztenciális biztonsága, önfeledt élete egyik napról másikra hogyan változik kilátástalan vegetálássá. Ilyenkor az egyén társadalmi státusza nagymértékben változhat, ezzel együtt pedig romlanak a lakáskörülmények, az étkezési szokások, és az egészségi állapot is. Egy csődbe ment, egyedülálló anya dilemmájával találkozhatunk, akinek a szexbiznisz melletti döntését végzettsége és nyelvtudása ellenére tartós munkaerőpiaci kudarcok és kamasz lánya bőrfertőzése előzi meg. Az aluliskolázott, teljesen képzetlen szexmunkás sztereotípiára is rációzol ez a fejezet, illetve Papp rámutat arra is; legtöbbször döntően az alulfizetett, nőket felülreprezentáló szakmákat elhagyva kötnek ki a szexiparban. Ezekben a szakmákban pedig (egészségügy, oktatás, szociális terület) nehéz stabil egzisztenciát építeni – főleg egyedülálló nőként, anyaként – és ezek esnek elsőként áldozatul a megszorító politikai intézkedéseknek is. Ebben a fejezetben olvashatunk arról is, hogy az óvszerostás az első, biztos lépés az érdekvédők és szociális szakemberek számára ahhoz, hogy interakcióba kerülhessenek a szexmunkásokkal. Nekik az ingyen óvszer és a higiénias termékek, az ingyenes szűrések segítik leginkább az egészségügyi kockázataik mérséklését. Papp ebben a részben tárgyalja a magyar törvények gyakorlati alkalmazását és betarthatóságát is, az aktuális szabályozás értelmében egy szexmunkás csakis egyedül tartózkodhat saját tulajdonú lakásában, a vendégen kívül ugyanis mindenki más futtatónak számít. Emiatt azonban a lakáson dolgozók, ha a törvényt be szeretnék tartani, bármilyen visszaéléssel, bántalmazással szemben védtelenné válnak, egyedül az igazságszolgáltatásra számíthatnak ilyen esetekben. Azonban az is kiderül, hogy a rendőrséggel és bírósággal kapcsolatos tapasztalatok főként negatívak, így a bizalmatlanság miatt sokkal kevésbé vonják be őket, marad az egyéni túlélési stratégia és az illegalitás.

A második fejezetet olvasva többek között a szexmunka definíciójába tartozó webkamera modellkedésbe, a gyermekprostitúció nemzetközi és hazai tiltásába, és az

LMBTQ közösség életébe nyerhetünk valamelyest bepillantást. Az interjúalany egy korábban online szexmunkából élő, gender nonkonform – vagyis egyik nemi szereppel sem azonosuló – középosztálybeli családból jövő, 25 éves iparművész. Ő elsősorban nem az anyagiakat, hanem a szülői figyelmet és a barátokat nélkülözve került bele az online szex világába 11 évesen. Papp ezen a ponton kitér a gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával kapcsolatban a nemzetközi szabályozásra⁶ is, majd a hazai törvények szerint fiatakorúnak számító interjúalany szexuális tapasztalatainak keresztül a magyar jogszabályokkal⁷ kapcsolatos dilemmás kérdések kerülnek fókuszba. Vajon gyermekprostitúcióról beszélünk-e akkor is, ha az egyén nem annak élte meg? Ha nem „klasszikus” fenyegetés, kényszerítés áll a 18 éves kornál fiatalabb személytől vásárolt szexuális aktus hátterében? Tényleg csak felnőtt korú személy tud felelősen belegyezni effajta tranzakcióba? Ezekre a kérdésekre bizonyára mindannyian tudunk válaszolni, de a szerző nem foglal egyértelműen állást és értékítéletet sem hoz senki felett, kiváltképp nem az áldozaté felett.

A harmadik rész többek között a rendőrség utcán dolgozók vegzálásáról és a törvényi keretekről, a gyermeket egyedül nevelők kiszolgáltatott helyzetéről és a romaként szexmunkából dolgozók többszörös stigmatizációjáról szól. A főszereplő egy 30 éves, kisgyermekes, roma nő, akinek a történetén keresztül nyerünk betekintést az államilag szentesített rasszizmus kultúrájába, a rendőrségtől, gyámügytől való félelem uralta mindennapokba. A legtöbb futtató, ahogy Papp fogalmaz „*valamiféle szerelmi történettel hálózta be*”⁸ naív, hiszékeny áldozatát, és mire rájönnek, hogy gyakorlatilag ők tartják el stricijüket, addigra nagyon nehéz lesz megszakítani a többnyire zsarnok, erőszakos kapcsolatot, hacsak nem kitartó, tudatos személyről van szó. Amennyiben ugyanis valaki megtévesztéssel, erőszakkal vagy fenyegetéssel éri el, hogy a kiszemelt személy szexet áruljon, és ezt az üzletet menedzseli, „kerítésért” több évet kaphat. A szerző rámutat arra is, hogy mind a „kerítés” tiltása, mind pedig a bordélyházak bezárása, illetve a saját ingatlanba visszaszorított szabályozás inkább kontraproduktív, mintsem hogy preventív segítséget vagy biztonságos munkakörülményeket kínálna a szexipar alanyaiknak. Kiderül az is, hogy a Legfelsőbb Bíróság 14 éve megsemmisítette a türelmi zónák vagyis a legális prostitúció helyének kijelölésére irányuló kérést, így onnantól kezdve egyfajta „*földrajzi alapú csatározás*”⁹ indult a szexmunkások és a hatóságok között. Amióta pedig a rendőrség hatáskörébe került a bírságolás, Papp szerint „*a bírósági eljárás helyét átvette a csekkosztás*”¹⁰, az új rendszer inkább a hatóságok visszaélését legalizálta. A szexmunkából élőik biztonságát, munkáját elméletben törvény garantálja, de Papp szerint ez a folyamat „*jobban hasonlít pénzgyűjtési stratégiára, mint rendőri munkára.*”¹¹ A SZEXE jogászát is megszólaltató szerző kettős mércét említ védenecsei esetében, akikkel szemben a bíróságon a rendőröknek adnak igazat. Ez a szemlélet részese lett a mindennapi rendőri munkának is, így aztán az utcán doglózók egyre kevésbé kérnek segítséget, még akkor sem, ha az biztonságuk érdekében indokolt lenne. A visszaélések mellett a rasszizmus, de még a dehumanizáció is szokszor bevett része a ro-

6 ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 1989 és Lanzarote-i Egyezmény, 2007

7 2015. évi XCII. tv.; 2009. évi CLXI. tv

8 Papp Réka Kinga: Aki kurvának áll, 2017, Budapest, Kossuth Kiadó, 56. o.

9 uo. 59. o.

10 uo. 61. o.

11 uo. 61-62

ma/ cigány szexmunkással szembeni intézkedéseknek, de még a hétköznapi diskurzusnak is. Ebben a részben tárgyalja a szerző a szexmunkát végzők összetett szocio-ökonómiai státuszát is, mellyel kapcsolatban éles rendszerkritikát fogalmaz meg. Kitér a háttérben lapuló megélhetési problémákra, a megfelelő (szociális)lakáspolitikai hiányára, a munkaerőpiaci diszkriminációra, cigányok, nők, melegek, transz személyek, egyedülálló, kisgyerekes szülők helyzetére is. Meglátása szerint tiltással és esztelen üldözéssel, tehát az emberek ellehetetlenítésével nem lehet motiválni, végképp nem megtakarításokra ösztönözni egy amúgy is marginalizált csoportot.

A 4. fejezetben egy középosztálybeli, huszonéves nő élethelyzete kapcsán mutatja be Papp a párkapcsolat, a prostitúció és női férfi egyenjogúság „kusza szimbiózisát” történelmi kontextusba helyezve. Az interjúalany tudatosan készült erre a hivatásra, gondosan utánajárt, hogyan építheti ki legjobban az üzletét és szolgáltatóként hogyan pozícionálhatja magát a legsikeresebben. Esete nem egyedi, bár jóval kevesebben vannak azok a szexuális szolgáltatóból élők, akik szabadon, minden belső és külső kényszeről mentesen döntenek. Kiderül, hogy ők jellemzően magasabb státuszban élnek, családi kapcsolataikra támaszkodhatnak, környezetük kevésbé elítélő velük szemben, rugalmasabb munkaidőben dolgoznak, alig, vagy egyáltalán nincsenek kiszolgáltatva senkinek. Egyedül talán a főbérlőnek, aki szintén büntethető, hiszen illegálisan segíti elő a szexbiznisz lakása bérbeadásával. A szabad választást és a szabályozási modellt a szexhez való jogból kiindulva, a nők és férfiak szexuális aktivitásának koronkénti megítélésével mutatja be, és a polgári család ideálja felől közelíti meg. A szerző mindközben kitér arra is, hogy a 18. század óta az orvosok (jellemzően férfiak) legálisan hogyan kerültek közelebb a nők vaginájához a kötelező egészségügyi vizsgálatok apropóján, és mindez hogyan hatott a kirekesztett nőkkel – jobbra a prostituáltakkal – szembeni egészségügyi protokollra is. Papp az elmúlt évek egészségügyi dolgozók és szexmunkások közti interakcióit szemlélve megjegyzi, hogy a hatóságilag kötelező szűrővizsgálatok sem éppen a szexmunkás és annak kliense egészségéről szólnak, sokkal inkább arról, hogy „*az egészségügy rajta tartsa az ujját a szexkereskedelem ütőerén.*”¹² Ezen a téren inkább az önkéntes civilek által szervezett szűréseket, és az anno sikeresen működtetett szűrőbusz újboli üzembe helyezését preferálja. Hosszasan részletezi a svéd modell körüli, abolicionisták (tiltáspártiak) vs. szexmunka-diskurzus hívők egymásnak feszülő argumentumait, egyaránt kellő körültekintéssel és kritikával mutatja be mindkét oldal szempontját, érvelési stratégiáját és malőrjeit is. Papp szerint, míg a két tábor és a vitába beszállni vágyók a szexmunka körüli szabályozáson a reflektorfényben acsarkodnak – ezzel egyidejűleg jó okot adva azoknak, akik a feminizmust önmagában elutasítják és megvetik – addig a színpalak mögött lehetősége nyílik a kormányoknak arra, hogy tovább nyírbálgják a szociális szolgáltatásokra szánt büdzsét, a rendőrök pedig szabadon vegzálhatják a szexmunkásokat és ezzel tovább *démonizálhatják a női szexualitást*¹³ is. E fejezet szintén elgondolkodtató kérdéseket vet fel. A szexmunka tényleg rontja a nem szexet áruló nők esélyeit a párkeresés-házasság-hűség tengelyen? Érvelhetünk-e a férfiak szexhez való jogával? Valóban a feministákon kell számon kérni a svéd modell félrecsúszott ideológiáját? És mi a helyzet a heteroszexuális férfiak szerepváltozásaival?

12 UO. 111. o.

13 UO. 124. o.

Az utolsó előtti részben Papp ismét egy érdekes, a hazai szexmunka tabukkal és sztereotípiákkal jócskán átszótt szeletét mutatja be, egy 24 éves, északkelet-magyarországi, meleg srác történetén keresztül. A fejezetben megtudhatjuk, hogy milyen egy férfiként szexmunkát végző alkupozíciója, milyen túlélési stratégiái vannak és homoszexuális személyként milyen viszonyban van a hazai egészségüggyel és a rendőrséggel. Az ő története segít megérteni és elképzelni azt is, milyen az, amikor valaki egy másik országba utazik megélhetési és lakhatási gondjai miatt, egy jobb élet reményében. Azonban felszínes kapcsolatokkal, megtakarítás nélkül ki van szolgáltatva a környezetének, és gyakorlatilag szexrabszolgaként kell túlélnie a hétköznapokat. Mindezt 16 évesen. A kiszabadulása kapcsán pedig megtudhatjuk, hogy más országokban jól kiépített rendszer és eljárás protokoll fogadja az emberkereskedelem áldozatait. Valós segítség a kriminalizáció és a retorzió helyett. Papp nem kerüli ki a HIV-fertőzéssel és a rizikócsoportokkal kapcsolatos tévhiteket sem, hiszen még napjainkban is hatalmas stigmával jár a HIV-pozitív státusz. Ennél sokkal meglepőbb, hogy számos egészségügyi szakember 2017-ben nincs tisztában azzal, hogy „*mi fán terem a fertőzés*”¹⁴. Ezen a ponton sanyarú helyzetképet fest a HIV-fertőzés prevenciójáról és diagnosztizálásáról is, a sztereotípiákon alapuló hamis biztonságérzet pedig meglátása szerint veszélybe sodorja azokat is, akik heteroszexuálisként azt hiszik, hogy őket nem fenyegetheti a fertőzés. A HIV-vel kapcsolatos hazai aktivizmus és szakmai munka ismertetése kapcsán nyilvánvaló válik, hogy egy prevencióra is alkalmas gyógyszerkészítményhez való olcsóbb hozzájutás egy ember döntésén múlik. A patthelyzetet Papp éles kritikával illeti, hiszen gyakorlatilag „*itt emberek életéről döntenek finanszírozási alapon*”¹⁵. Magyarországon egyébként a szexmunkásoknak 3 havonta kötelező szűrésre járniuk, az igazolást pedig a rendőröknek kell bemutatni helyszíni ellenőrzéskor. Ezekben a vizsgálatokon találkoznak az egészségügyi dolgozók – a rendőrök után legtöbbször – megbélyegző, betegjogokat sértő és súlyosan megalázó megjegyzéseivel is. Emiatt válnak sokkal népszerűbbé a civil szervezetek által szervezett szűrőkampányok, melyek abszolút anonimitást biztosítanak, ellentétben a rendelőintézetek regisztrációs rendszerével. A fejezet végén egy nagyon fontos tételmondat is elhangzik egy munkahelyi zaklatás kapcsán, mely szerint „*az ő testével sem szabad visszaélni, még akkor sem, ha szexmukásként (is) dolgozik*”¹⁶. Ennek a mondatnak azért is van létjogosultsága, mert Papp szerint hazánkban a fizető szex a legerősebb stigmák egyikét hordozza, és megfigyelhető hogy a hétköznapi diskurzusban főként az alávetett csoportok, tehát a nők, melegek, transzneműek és szegények szexualitása társul a bűnnel, erkölcstelenséggel, azt a látszatot sugallva, hogy ezekkel az emberekkel bármit meg lehet tenni.

Az utolsó részben a szexbiznisz egy megint más szeletét ismerhetjük meg egy esz-kortként dolgozó egyetemista lány mindennapjain keresztül. Logikusnak tűnik, hogy az esz-kortok órábéra sokszorosa az utcán, vagy lakáson dolgozó szexmunkásokénak, így sokkal jobb alkupozícióban vannak, már csak társadalmi státuszukat tekintve is. Ez is jól mutatja, hogy mennyire rétegzett ez a világ, hiszen egy kellő iskolázottsággal, ismeret-séggel, befektetni való tőkével rendelkező személy kevésbé kényszerül rá, hogy „áron alul”, aznapi vagy havi megélhetése kényszerítse a szexipar legalacsonyabb lépcsőfoká-

14 uo. 137. o.

15 uo. 139. o.

16 uo. 148. o.

ra bárkivel, bárhol. Ehhez jön még hozzá az a „luxus”, hogy a trendeknek és mainstreamtől eltérő igényeknek is megfelelő külsőt ápoljon valaki. Egy eszkort főként a kliensei státusza és elvárásai miatt sokkal több időt tölt szépítkezéssel és megjelenésére is többet tud költeni. Papp az eszkortok szépség – és divatipar fogyasztási szokásai mellett az ágazat női test feletti ellenőrzésére és a „*testszörzet szociológiájára*”¹⁷ is kitér. Meglátása szerint a testtrend ugyanis elsősorban a szexmunkásokon csapódik le, így egyik tagja sem engedheti meg magának, hogy igénytelenül, „szabályozatlan szőrökkel” mutakozzon. A történeten keresztül viszonylag hamar elkérkezünk a hazai szépségverseny és modellkedés világába is, ahol botrányokat és „*állami pénzen működtetett online bordélyt is találni*”¹⁸. A szerző nem szégyenlősködik, ha meg kell nevezni kik és vélhetően milyen finanszírozással uralják a hazai szépségkirálynő bizniszt, és a portfólióba került modellek közvetítésére épült szexipart sem rejtegeti. A fejezetben végül, de nem utolsósorban megszólaltatja a klienseket is, hiszen nélkülük nem létezne egyik korábban felsorolt szexmunka sem. Az okok között egészen hétköznapi és logikus motivációkról számolnak be a fizetővendégek, amik szinte bárkire érvényesek lehetnek, így aztán a könyv végére sem a keresleti, sem a kínálati oldal döntése és motivációja nem kelt különösebb csodálkozást az olvasóban.

Mindent egybevetve a könyvben változatos, cseppet sem átlagos élettörténeteken keresztül sokkal emberibb miliót mutat be a szexmunkásokkal kapcsolatban a szerző, mint amilyen kép eddig élt egy átlagember fejében. A „storik” kellően érzékenyítő erővel bírnak, nem hatásvadászok, inkább tényszerűek és leírók. A mű ereje abban rejlik, hogy bemutat minden szereplői élethelyzetet, attitűdöt és motivációt, mindazokat, akik a szexmunka kapcsán képbe kerülnek – az igazságszolgáltatást, a rendőrséget, az egészségügyet, a civileket, az érdekvédőket és persze magukat a szexiparban dolgozókat. Ha egy tipikus szexmunkás vagy prostitált életpályamodellt nem is lehet alkotni, magát a szexmunkát sikerült úgy bemutatni, hogy annak szereplői szinte lefedik az egész társadalmi hierarchiát: a szegénységből jövő, marginalizált roma nőtől, a transznemű középosztálybelin át, az egzisztenciális biztonságban élő eszkort lányig, és történetük szereplői által csak tovább rétegződik a hazai népeesség.

Bár Magyarországon legalizálták a szexmunkát, a szexmunkások továbbra is erősen diszkriminatív bánásmóddal szembesülnek egy-egy rendőrségi munkatárssal, egészségügyi dolgozóval és egyéb hatalmi ágak képviselőivel interakcióba kerülve. Amióta a szexet árulók „*szegénysége is láthatóvá vált a köztereken*”¹⁹, azóta az amúgy is ellenséges, kriminalizáló politikai közbeszéd és közhangulat fikarcnyit sem lett pozitívabb hatással a szociális szolgálatok és a rendőrség munkájára, ahol az (utcai) szexmunkásokat is (adófizető) állampolgárként támogatni, emberséges munkakörülményt biztosítva kellene segíteni, de legalábbis „megtúrni.”

Mindent egybevetve Papp Réka Kinga könyve egyszerre tájékoztat és igazít el egy olyan témában, amiben kevesen mozognak otthonosan. Éppen ezért minden olyan szakembernek és laikusnak, ajánlom, akik a hivatásuk során találkozhatnak a szexmunka érintettjeivel. Azoknak mindenképpen javaslom, akik szociális, oktatási, egészségügyi, vagy rendészeti pályára készülnek vagy már abban aktívan tevékenykednek. De azok-

17 Anthony Synnott: Shame and Glory: A Sociology of Hair. The British Journal of Sociology, 38. évf. (1987) 3. sz., 381-413.

18 uo. 179. o.

19 uo. 76. o.

nak is, akik érzékenyek e téma iránt és igényük van a társadalmi problémák rendszer-szintű és kritikai megközelítésére. Hasznos lenne, nem csak egyetemi és kutatói körben kézbe venni, hanem érzékenyítő céllal a társadalom összes csoportjával így vagy úgy, de megismertetni és feldolgozni. A könyv konklúziójában a szerző inkább irányokat je-löl ki, és hangsúlyozza azokat a célokat és döntéshozói attitűdöket, melyeket szem-előtt tartva változást lehetne elérni a szexipar vonatkozásában, természetesen a sze-replők emberségét és nézőpontját ennél sokkal jobban tisztelve és garantálva. A könyv zárómondata akár lehetne ez is: „semmit rólunk, nélkülünk”.